

is established. The fact of bathochromic shift of a band of valence vibrations of Hf-F bonds, caused by a complexation, is revealed. The thin-film coatings obtained by thermal evaporation of a material in vacuum, are nonuniform on thickness and a surface, and possess an insufficient climatic durability. At the same time the level of a light scattering and mechanical durability of the coatings correspond to all requirements.

ЛИТЕРАТУРА

1. Окатов М.А., Антонов Э.А. и др. // Справочник технолога-оптика / Под ред. М.А. Окатова. -2-е изд., перераб.и доп. -СПб.: Политехника, 2004.
2. Абильтитов Г.А., Голубев В.С., Гонтарь В.Г. и др. // Технологические лазеры. Справочник / Под общ. ред. Г.А.Абильтитова. -М.: Машиностроение, 1991. -Т. 2.
3. Тимухін Є.В., Зінченко В.Ф., Жихарева С.О., Ковалевська І.П. // Фізика і хімія тв. тіла. -2007. -8, № 2. -С. 327—330.
4. Зінченко В.Ф., Тимухин Е.В., Тарасенко С.А., Ковалевская И.П. // Расплавы. -2007. -№ 6. -С. 86—92.

5. Зінченко В.Ф., Соболь В.П., Кочерба Г.І., Тимухін Є.В. // Фізика і хімія тв. тіла. -2007. -8, № 3. -С. 441—450.
6. Зінченко В.Ф., Кочерба Г.І., Тимухін Є.В. та ін. // Вісн. УМТ. -2009. -№ 1 (2). -С. 66—86.
7. Zinchenko V. // J. Fluorine Chem. -2010. -131, № 2. -P. 159—164.
8. Хьюи Дж. Неорганическая химия. Строение вещества и реакционная способность: Пер. с англ. / Под ред. Б.Д. Степина, Р.А. Лидина. -М.: Химия, 1987.
9. Бучинская И.М., Федоров П.П. // Успехи химии. -2004. -73, № 4. -С. 404—434.
10. Кориунов Б.Г., Сафонов В.В. Галогениды. Диаграмма плавкости. Справочник. -М.: Металлургия, 1991.
11. Бабицина А.А., Емельянова Т.А., Федоров В.А. // Неорган. материалы. -2008. -44, № 12. -С. 1522—1529.
12. Martin P.M., Olaen L.C., Johnston J.W., Depoy D.M. // Thin Solid Films. -2002. -420-421. -P. 8—12.
13. Зінченко В.Ф., Тимухин Е.В., Тарасенко С.А. // Журн. неорган. химии. -2008. -53, № 8. -С. 1405—1408.
14. Давидович Р.Л. // Координац. химия. -1998. -24, № 11. -С. 803—821.

Фізико-хімічний інститут ім. А.В.Богатського
НАН України, Одеса

Поступила 19.05.2011

УДК 546.182+543.42

О.О.Ліціс, Н.Г.Кобилінська, В.А.Овчинніков, Т.Ю.Слива, В.М.Амірханов

ДИСОЦІАЦІЯ КАРБАЦИЛФОСФОРТРИАМІДНИХ КОМПЛЕКСІВ ЛАНТАНОЇДІВ У НЕВОДНИХ СЕРЕДОВИЩАХ

Досліджено схеми дисоціації координаційних сполук лантаноїдів з карбацилфосфортриамідами $\text{Ln}(\text{NO}_3)_3(\text{HL}^1, ^2)_3$, $\text{La}(\text{L}^1)_3(i\text{-C}_3\text{H}_7\text{OH})_2$ та $\text{La}(\text{L}^2)_3(\text{H}_2\text{O})_2$ у неводних розчинниках — ацетоні, метанолі та толуолі. Для встановлення типу електроліту розраховано величини питомих електропровідностей комплексів при нескінченному розведенні (λ_0). На основі електронних спектрів сполук неодиму визначено сили осциляторів надчутливих переходів $^4I_{9/2} \rightarrow ^2P_{1/2}$ та $^4J_{9/2} \rightarrow ^2G_{7/2}$, $^4G_{5/2}$ і встановлено вплив полярності розчинника на симетрію координаційного оточення Nd^{3+} .

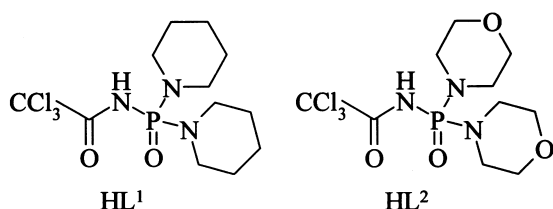
ВСТУП. Комплекси лантаноїдів з хелатуючими лігандами, а також їх адукти з органічними основами Льюїса (Ph_3PO , Phen, Dipy) застосовують в електротехніці, квантовій електроніці, оптиці, медицині і т. д. Фізико-хімічні властивості, що визначають їх широке застосування, обумовлені особливостями будови цих сполук і головним чином характеристиками зв'язку метал-лі-

ганд [1—3]. Все більшого значення набуває синтез β -дикетонатів металів та їх похідних у змішаних водно-органічних та органічних розчинниках. У зв'язку з цим є важливими дані про стан комплексів та про характер протікання процесів за їх участю у розчинах. Однак, незважаючи на значний інтерес до вивчення в цьому напрямку координаційних сполук з β -дикетонами, число до-

© О.О.Ліціс, Н.Г.Кобилінська, В.А.Овчинніков, Т.Ю.Слива, В.М.Амірханов, 2012

сліджень, присвячених комплексам з їх гетерозаміщеними аналогами, залишається обмеженим.

Карбацилфосфортриаміди — лігандні системи, що є структурними аналогами β -дикетонів, в яких карбонільна група $C=O$ заміщена на фосфорильну $P=O$ (це збільшує спорідненість сполук до йонів металів, особливо до актиноїдів та лантаноїдів), а метиленова група хелатного фрагменту заміщена на амідну (завдяки рухливому NH протону ліганди можуть координуватися як в нейтральній, так і в депротонаній формі):

Координаційні сполуки з такими лігандами вивчаються вже понад десятиліття, проте схеми їх дисоціації у розчинниках різної природи встановлено вибірково і поки ще не систематизовано.

Метою даної роботи є дослідження комплексів лантаноїдів з карбацилфосфортриамідами у розчинах полярних органічних розчинників для порівняння схем дисоціації комплексних сполук з різними типами координації фосфорильних лігандів: 1 тип — монодентатна координація у нейтральній формі через $P=O$ -групу ($Ln(NO_3)_3(HL)_3$); 2 тип — бідентатно-хелатна координація у депротонаній формі через $C=O$ - та $P=O$ -групи ($Ln(L^1)_3X_n$, де X — будь-який інший ліганд). Висновки щодо дисоціації комплексів та змін у симетрії координаційного оточення центрального атома було зроблено на основі кондуктометричних та спектроскопічних досліджень розведених (10^{-2} — 10^{-4} М) розчинів.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ЧАСТИНА. Ліганди карбацилфосфортриамідного типу HL^1 — 2,2,2-трихлоро-N-(дипіперидинфосфорил)ацетамід та HL^2 — 2,2,2-трихлоро-N-(диморфолінфосфорил)ацетамід, їх натрієві солі та координаційні сполуки на їх основі $Ln(NO_3)_3(HL^{1,2})_3$, $Ln(L^1)_3(i-C_3H_7OH)_2$ та $Ln(L^2)_3(H_2O)_2$ (де $Ln = La, Ce-Nd, Sm-Lu, Y$) синтезували за описаними раніше методиками [4, 5] з неводних розчинів. Для лігандів [4, 5] та деяких координаційних сполук, а саме $Eu(L^1)_3(i-C_3H_7OH)_2$ [6] $Nd(L^2)_3(H_2O)_2$ та $Nd(NO_3)_3(L^2)_2(H_2O)_2$ [7] було проведено РСТА. Ізоструктурність сполук у межах

кожного ряду встановлено методом рентгенофазового аналізу.

Електронні спектри поглинання розчинів координаційних сполук в області 320—800 нм записували на приладі КСВУ-23 ЛОМО, адаптованому для IBM PC. Зйомку проводили при кімнатній температурі в абсолютизованих органічних розчинниках (ацетон, метанол, толуол) у кварцевих кюветах з внутрішньою товщиною 1 см. Електронні спектри дифузного відбиття кристалічних зразків реєстрували на спектрофотометрі Specord M-40 при кімнатній температурі в такому ж діапазоні довжин хвиль.

Електропровідність розчинів синтезованих комплексів вимірювали на термостатованій комірці з платиновими електродами за допомогою автокомпенсаційного моста Р-5058 при температурі 298 ± 1 К та частоті змінного струму 1000 Гц. Конструкцією комірки була передбачена можливість 15-кратного розведення розчинів (рис. 1).

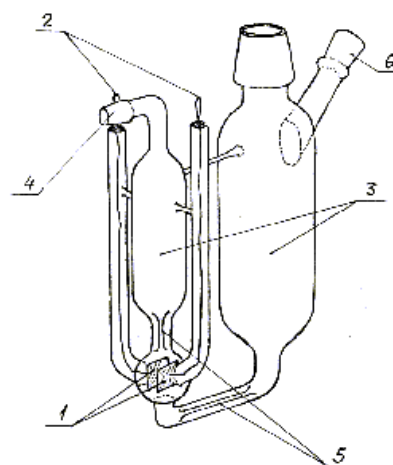

Рис. 1. Електрохімічна комірка для вимірювання електропровідності розчинів: 1 — платинові електроди; 2 — провідники струму; 3 — буферні ємності для перемішування розчинів; 4 — підвід для "пневмоперемішування"; 5 — скляні з'єднувальні капіляри; 6 — муфта для підводу інертного газу.

ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ. Для визначення схем дисоціації комплексів у неводних розчинниках нами були проведені кондуктометричні вимірювання в метанолі та ацетоні. В процесі дослідження спостерігалася зміна величини еквівалентної електропровідності розчинів комплексів (λ) в інтервалі концентрацій 10^{-2} — 10^{-4} М. У даному діапазоні найбільш чітко прослідковується ліній-

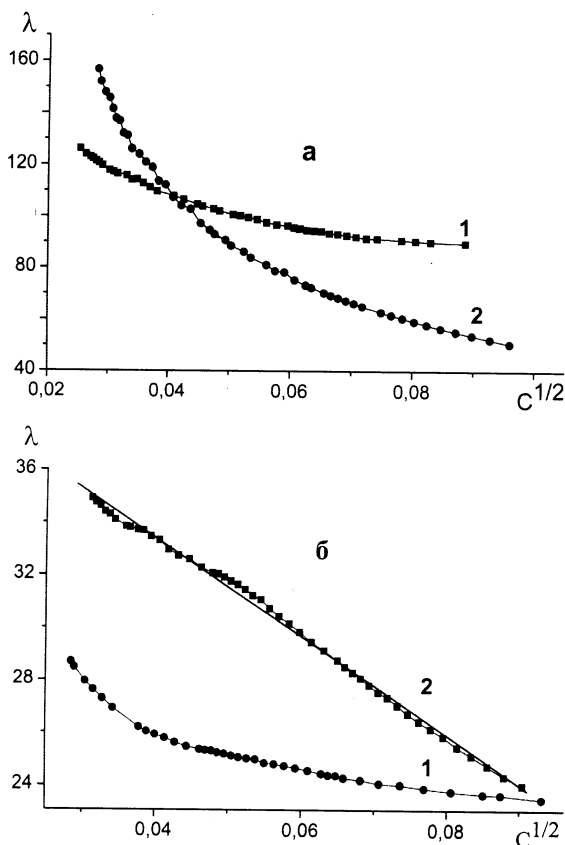

Рис. 2. Еквівалентна електропровідність розчинів: *a* — $\text{Yb}(\text{NO}_3)_3(\text{HL}^1)_3$ в ацетоні (1) та $\text{Lu}(\text{NO}_3)_3(\text{HL}^1)_3$ у метанолі (2); *б* — $\text{La}(\text{L}^1)_3(i\text{-C}_3\text{H}_7\text{OH})_2$ в ацетоні (1) та $\text{La}(\text{L}^1)_3(i\text{-C}_3\text{H}_7\text{OH})_2$ у метанолі (2).

ність або ж нелінійність залежності $\lambda = f(C)$ [8]. Також обрана область концентрацій дозволяє скористатися найбільш простим (згідно з теорією Дебая–Хюккеля) рівнянням Кольрауша [9]: $\lambda = \lambda_0 - A\sqrt{C}$, де λ — еквівалентна електропровідність; λ_0 — еквівалентна електропровідність при нескінченному розведенні; C — концентрація розчину; A — стала величина, що залежить від природи розчинника та температури. Відповідно до цього рівняння еквівалентна електропровідність неасоційованих (сильних) електролітів знаходиться у лінійній залежності від концентрації розчину $\sqrt{C}$.

Як видно з рис. 2, *a*, еквівалентна електропровідність розчинів комплексів з 2,2,2-трихлор-*N*-(дипіперидинфосфорил)ацетамідом (HL^1) $\text{Yb}(\text{NO}_3)_3(\text{HL}^1)_3$ та $\text{Lu}(\text{NO}_3)_3(\text{HL}^1)_3$ при розведенні змінюється нелінійно. Характер дисоціації у метанолі та ацетоні є подібним, з тією різницею, що λ метанольних розчинів має більші значення. Це

означає, що комплекси з нейтральними фосфорильними лігандами мають більший ступінь дисоціації в метанолі, ніж у ацетоні. Аналогічно поведуть себе і комплекси з HL^2 . Було встановлено, що для ацетону діелектрична константа ϵ_0 становить 20.7, питома електропровідність $\kappa = 5.8 \cdot 10^{-8} \text{ Ом}^{-1} \cdot \text{см}^{-1}$, в той час як для метанолу $\epsilon_0 = 32.6$, $\kappa = 1.5 \cdot 10^{-9} \text{ Ом}^{-1} \cdot \text{см}^{-1}$ [8].

Еквівалентна електропровідність λ_0 розчинів комплексів з депротонованими лігандами $\text{Ln}(\text{L}^1)_3(i\text{-C}_3\text{H}_7\text{OH})_2$ та $\text{Ln}(\text{L}^2)_3(\text{H}_2\text{O})_2$ подібна для всіх сполук ряду і не перевищує $42 \text{ Ом}^{-1} \cdot \text{см}^2 \cdot \text{моль}^{-1}$ (рис. 2, *б*, таблиця). Це означає, що міцні координаційні зв'язки у хелатному фрагменті $\text{Ln}(\text{OPNCO})$ не руйнуються під впливом розчинників навіть при значному розведенні. На відміну від комплексів $\text{Ln}(\text{NO}_3)_3(\text{HL})_3$ з нейтральними фосфорильними лігандами дані сполуки в ацетоні та метанолі практично не дисоціюють.

Для визначення величини λ_0 одержані криві розбиваємо на декілька (2–3) лінійних фрагментів, які охарактеризовуємо по методу МНК рівнянням $\lambda = A\sqrt{C} + B$. З них екстраполяцією на вісь у визначаємо еквівалентну електропровідність при нескінченному розведенні для даного діапазону концентрацій (таблиця).

Таким чином, для сполук складу $\text{Ln}(\text{NO}_3)_3(\text{HL})_3$ (при їх концентрації у розчинах 10^{-2} М) $\lambda_0 = 96\text{--}120 \text{ Ом}^{-1} \cdot \text{см}^2 \cdot \text{моль}^{-1}$. Це означає, що комплекси дисоціюють у метанолі та ацетоні по типу

Еквівалентна електропровідність (λ_0) розчинів комплексів у діапазоні концентрацій 10^{-2} – 10^{-4} М

Комплекс	Розчинник	$\lambda_0, \text{ Ом}^{-1} \cdot \text{см}^2 \cdot \text{моль}^{-1}$	
		10^{-2} М	10^{-4} М
$\text{Lu}(\text{NO}_3)_3(\text{HL}^1)_3$	CH_3OH	113 ^a	256 ^b
$\text{La}(\text{NO}_3)_3(\text{HL}^2)_3$	CH_3OH	96 ^a	160 ^b
$\text{Yb}(\text{NO}_3)_3(\text{HL}^1)_3$	Ацетон	100 ^a	155 ^b
$\text{La}(\text{NO}_3)_3(\text{HL}^2)_3$	Ацетон	120 ^a	149 ^b
$\text{La}(\text{L}^1)_3(i\text{-C}_3\text{H}_7\text{OH})_2$	CH_3OH	27 ^г	35 ^г
$\text{La}(\text{L}^2)_3(\text{H}_2\text{O})_2$	CH_3OH	28 ^г	41 ^г
$\text{La}(\text{L}^1)_3(i\text{-C}_3\text{H}_7\text{OH})_2$	Ацетон	41 ^г	41 ^г
$\text{La}(\text{L}^2)_3(\text{H}_2\text{O})_2$	Ацетон	42 ^г	42 ^г

^a Електроліт типу 1:1; ^b електроліт частково дисоціює за схемою 1:1, частково 1:2; ^г електроліт типу 1:2; ^г сполука слабо дисоціює.

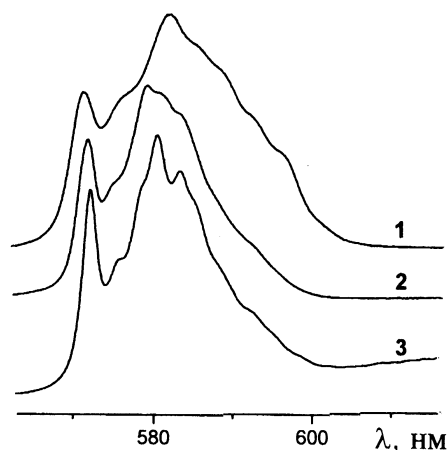
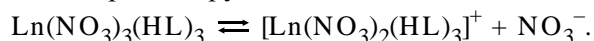
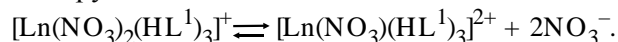

Рис. 3. Електронні спектри для комплексу $\text{Nd}(\text{L}^1)_3(i\text{-C}_3\text{H}_7\text{OH})_2$: 1 — кристалічний зразок; 2 — розчин у метанолі; 3 — в ацетоні.

електролітів 1:1 [8]. Отже, можна припустити, що при $C=10^{-2}$ М відбувається часткове руйнування координаційної сфери з відщепленням однієї нітратної групи:

У випадку комплексів з HL^1 подальше розведення метанольного розчину до 10^{-4} М збільшує ступінь дисоціації сполук майже у 2 рази (таблиця), наслідком чого є відщеплення другої нітратної групи:

Проте для комплексів з HL^2 у метанольних розчинах з $C=10^{-2}$ М, так само, як і для комплексів з HL^1 та HL^2 у ацетонових розчинах, ступінь дисоціації збільшується менше, ніж у 2 рази (таблиця).

Порівнюючи значення λ_0 для комплексів $\text{Ln}(\text{NO}_3)_3(\text{HL})_3$ з різними фосфорильними лігандами, можна зробити висновок, що сполуки з HL^1 мають більшу схильність до дисоціації, ніж аналогічні з HL^2 . Це можна пояснити різною електроноакцепторною здатністю амідних замісників при атомі фосфору: морфолінові замісники сприяють більш ефективному пониженьню електронної густини на фосфорильному атомі оксигену HL^2 , ніж піперидинові у випадку HL^1 .

Порівняння електронних спектрів поглинання розчинів комплексу неодиму $\text{Nd}(\text{L}^1)_3(i\text{-C}_3\text{H}_7\text{OH})_2$ зі спектрами дифузного відбиття кристалічного зразка дозволяє стверджувати, що координаційне оточення центрального атома дійсно

не руйнується при розчиненні (рис. 3). За положенням і розподілом інтенсивностей ліній в області надчутливих переходів ${}^4I_{9/2} \rightarrow {}^4G_{5/2}$, ${}^2G_{7/2}$ (550—620 нм) можна судити про симетрію найближчого оточення центрального атома. Тонка структура смуг поглинання в спектрах $\text{Nd}(\text{L}^1)_3(i\text{-C}_3\text{H}_7\text{OH})_2$ у цій ділянці є характерною для восьмикоординованого іона Nd^{3+} . Положення смуг та розподіл їх інтенсивностей у спектрах розчинів та кристалічного зразка є однаковим. Спостерігається лише незначне уширення ліній та зміщення їх у короткохвильову область порівняно зі спектрами кристалічного зразка. Це означає, що при розчиненні комплексів зв'язок метал-ліганд має менший ступінь ковалентності, ніж у кристалах. Величини довгохвильового зсуву складають 2.8 (ацетоновий розчин) та 1.7 (метанольний розчин).

Таким чином, нами було встановлено, що комплекси з депротонованими карбацилфосфортриамідними лігандами $\text{La}(\text{L}^1)_3(i\text{-C}_3\text{H}_7\text{OH})_2$ та $\text{La}(\text{L}^2)_3(\text{H}_2\text{O})_2$ є слабкими електролітами в ацетоні та метанолі, з приблизно однаковим ступенем дисоціації. В той же час комплекси складу $\text{Ln}(\text{NO}_3)_3(\text{HL}^{1,2})_3$ при концентрації 10^{-2} М поведуть себе як електроліти 1:1, а розведення розчину до 10^{-4} М приводить до зростання ступеня дисоціації майже в 2 рази.

РЕЗЮМЕ. Исследованы схемы диссоциации координационных соединений лантаноидов с карбацилфосфортриамидами $\text{Ln}(\text{NO}_3)_3(\text{HL}^{1,2})_3$, $\text{La}(\text{L}^1)_3(i\text{-C}_3\text{H}_7\text{OH})_2$ и $\text{La}(\text{L}^2)_3(\text{H}_2\text{O})_2$ в неводных растворителях — ацетоне, метаноле и толуоле. Для установления типа электролита рассчитаны величины удельных электропроводностей комплексов при бесконечном разведении (λ_0). На основании электронных спектров соединений неодима определены силы осцилляторов сверхчувствительных переходов ${}^4I_{9/2} \rightarrow {}^2P_{1/2}$ и ${}^4J_{9/2} \rightarrow {}^{2,4}G_{5/2,7/2}$ и установлено влияние полярности растворителя на симметрию координационного окружения Nd^{3+} .

SUMMARY. Schemes of dissociation of lanthanide coordination compounds of carbacylphosphortriamides $\text{Ln}(\text{NO}_3)_3(\text{HL}^{1,2})_3$, $\text{La}(\text{L}^1)_3(i\text{-C}_3\text{H}_7\text{OH})_2$ та $\text{La}(\text{L}^2)_3(\text{H}_2\text{O})_2$ in nonaqueous solvents: acetone, methanol and toluene were investigated. To determine the type of electrolyte value of electric conductivity at infinite dilution (λ_0) was calculated. Oscillator strength of hypersensitive transitions ${}^4I_{9/2} \rightarrow {}^2P_{1/2}$ та ${}^4J_{9/2} \rightarrow {}^{2,4}G_{5/2,7/2}$ were calculated on the base of neodymium complexes electronic spectra. The influence of solvent polarity on the symmetry of coordination environment of Nd^{3+} was investigated.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cotton S. Lanthanide and Actinide Chemistry. -New York: John Wiley & Sons, Ltd., 2006.
2. Серебрянников В.В. Химия редкоземельных элементов (скандий, иттрий, лантаниды). -Томск: Изд-во Томского гос. ун-та, 1959.
3. Kuzmina. N.P., Martynenko L.I., Chugarov N.V. et al. // J. Alloys and Compounds. -2000. -**308**. -P. 158—162.
4. Ліціс О.О., Овчинников В.А., Слива Т.Ю., Амірханов В.М. // Вісн. Київ. націон. ун-ту ім. Тараса Шевченка. -2008. -**47**. -С. 4—7.
5. Ovchinnikov V.A., Amirkhanov V.M., Timoshenko T.P. et al. // Z. Naturforsch. Teil B. -1998. -**53**. -С. 481—484.
6. Ліціс О., Овчинников В., Амірханов В., Слива Т. // Вісн. Київ. націон. ун-ту ім. Тараса Шевченка. -2006. -**43**. -С. 44—46.
7. Ovchinnikov V.A., Timoshenko T.P., Amirkhanov V.M. et al. // Z. Naturforsch. -2000. -**55b**. -P. 262—268.
8. Geary W.J. // Coord. Chem. Rev. -1971. -**7**. -P. 81—122.
9. Герасимов Я.И., Древинг В.П., Еремін Е.Н. и др. Курс физической химии / Под общ. ред. Я.И.Герасимова. -М.: Химия, 1966. -Т. 2.

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

Надійшла 07.06.2011

УДК 546.18+546.824+541.48

М.О.Клішин, О.А.Брусиловець, А.І.Брусиловець

РЕАКЦІЇ АЛКОКСИХЛОРИДІВ ГЕРМАНІЮ З N,N-БІС(ТРИМЕТИЛСИЛІЛ)-АМІД-N'-ТРЕТ-БУТИЛІМІДОМ ТІОФОСФЕНОВОЇ КИСЛОТИ

Вивчено взаємодію N,N-біс(триметилсиліл)амід-N'-трет-бутилїміду тіофосфенової кислоти з алкоксихлоридами германію складу $\text{Ge}(\text{OR})_x\text{Cl}_{4-x}$ ($\text{R} = \text{Me}, \text{Et}, {}^i\text{Pr}; x = 1-3$). Продуктами реакції є 1,3,2 $\sigma^4\lambda^5,4\sigma^5\lambda^4$ -тіазафосфагерметидини, що у розчині перетворюються на 1,3,2 $\sigma^4\lambda^5,4\sigma^4\lambda^4$ -діазафосфагерметидини з відщепленням триметилхлорсилану. Висновки про будову сполук та перебіг реакцій зроблено на основі даних ЯМР ^{13}C , ^1H , ^{31}P та елементного аналізу.

ВСТУП. Раніше нами було показано, що N,N-біс(триметилсиліл)амід-N'-трет-бутилїміду тіофосфенової кислоти (I) легко реагує з алкоксидами та алкоксихлоридами титану [1–3] та тетраалкоксидами германію[4] і стануму[5], утворюючи при цьому чотиричленні металовмісні гетероцикли. В продовження циклу робіт по вивченню особливостей протікання реакцій за участю сполуки I було досліджено її взаємодію з алкоксихлоридами германію складу $\text{Ge}(\text{OR})_x\text{Cl}_{4-x}$ ($\text{R} = \text{Me}, \text{Et}, {}^i\text{Pr}; x = 1-3$). Взаємодія між компонентами вивчалась в органічних розчинниках (бензен, толуен).

ЕКСПЕРИМЕНТ ТА ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ. Усі експерименти були проведені у середовищі аргону з використанням стандартних методів роботи Шленка. ЯМР-спектроскопічні дослідження виконані на приладі Varian "Mercury" з робочою частотою 400 МГц. Як дейтерований розчинник використовували C_6D_6 , CDCl_3 та

CD_2Cl_2 . Хімічні зсуви приведені в м.ч. по відношенню до SiMe_4 як внутрішнього стандарту (^1H , ^{13}C) і 85 % H_3PO_4 як зовнішнього стандарту (^{31}P). Елементний аналіз був проведений на приладі PerkinElmer 2400. Розчинники були ретельно абсолютовані за стандартними методиками. Використовувані алкоксихлориди германію були синтезовані за методиками, наведеними в статтях [6, 7]. При додаванні до розчину алкоксихлоридів германію у бензені бензенового розчину сполуки I за кімнатної температури відбувається реакція 1,2-приєднання за подвійним зв'язком фосфор–нітроген (схема 1).

1,3,2 $\sigma^4\lambda^5,4\sigma^5\lambda^4$ -тіазафосфагерметидини, що утворились, при кімнатній температурі у розчині є нестійкими і з часом зазнають перетворень, які супроводжуються виділенням триметилхлорсилану, як це показано на схемах 2, 3 та 4. Час повного їх перетворення залежить від x та природи

© М.О.Клішин, О.А.Брусиловець, А.І.Брусиловець, 2012